

Dlhové poradenstvo ako jedna z metód sociálnej práce Debt Counselling as one of the Methods of Social Work

Katarína Bundzelová, Dominika Pišková

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, n.o.

Recenzent/Review: prof. PhDr. Monika Mačkinová, PhD.

Mgr. Terézia Bilasová, PhD.

Submitted/Odoslané: 02. 12. 2023

Accepted/Prijaté: 08. 01. 2024

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá predovšetkým možnosťami ako v súčasnej dobe pomôcť občanom, ktorí majú problémy s dlhmi. Zároveň poukazuje na nevyhnutnosť tejto tematiky vzhľadom na aktuálnu situáciu v našej krajine, nakoľko sa predpokladá nárast rodín s finančnými problémami, s ktorými si nebudú vedieť pomôcť vlastnými silami. Pozornosť je upriamená na najčastejšie využívané formy pomoci v súčasnosti a tiež na vybrané príčiny zadlženia, ktoré sa v poslednom období veľmi rozšírili a sú častým dôvodom pre vytvorenie dlhov. Hlavným cieľom je poukázať na existenciu a fungovanie bezplatných dlhových poradní, ktoré vznikli na Slovensku.

Kľúčové slová

Dlhy. Pomoc. Centrum právnej pomoci. Osobný bankrot. Bezplatné dlhové poradne.

Abstract

The paper deals mainly with possibilities how to currently help citizens who have problems with debts. At the same time, it points out the

necessity of this topic in view of the current situation in our country, as it is expected that there is an increase in families with financial problems with which they will not be able to help themselves. Attention is drawn to the most frequently used forms of assistance at present, as well as to selected causes of indebtedness, which have recently become very widespread and are a frequent reason for debt creation. The main objective is to point out the existence and functioning of free debt counselling services established in Slovakia.

Key words

Debts. Help. Legal Aid centre. Personal bankruptcy. Free debt counselling.

ÚVOD

Zadlžovanie obyvateľstva je v dnešnej dobe pomerne častým problémom, ktorý dokáže vyústiť do ťažkých životných situácií, kedy sa ľudia ocitnú na pokraji svojich síl, bez pomoci a finančných prostriedkov. Príčiny môžu byť rôzne, či už je to v dôsledku zlého hospodárenia s financiami, následkom tragickej

rodinnej udalosti, straty zamestnania, vplyvu rôznych závislostí alebo mnohokrát aj vlastným pričinením. Vzhľadom na tieto skutočnosti sa v príspevku zameriame predovšetkým na pomoc občanom zasiahnutých neúnosným zadlžením a na to, aké majú možnosti.

Obyvatelia Slovenska boli za posledné roky vystavení náročným udalostiam, ktoré ovplyvnili ich životy. Jednou z nich bolo aj obdobie pandémie Covid-19, ktoré nás poznačilo nielen po psychickej stránke, kedy sme boli dlhé obdobie sociálne izolovaní, ale často i po finančnej stránke. Akoby toho nebolo dosť, nasledovalo prehlbenie konfliktu na Ukrajine, kedy Ruská federácia zahájila rozsiahly vojenský útok na Ukrajinu. Slovensko, ako susedná krajina, začalo dôsledky tejto neutíchajúcej vojny vnímať takmer okamžite. Môžeme konštatovať, že aktuálna situácia na Slovensku momentálne stále nie je veľmi priaznivá, pretože ľudia sú neustále vystavovaní rôznym vplyvom týchto udalostí, akými sú napríklad zvyšovanie cien potravín, energií, pohonných hmôt, úrokov z úveru a podobne. Tie potom majú negatívny dopad nielen na rozpočet mnohých domácností, ale aj s tým súvisiaci pokles životnej úrovne. S prihliadnutím na aktuálnu zadlženosť Slovenskej republiky je tiež pravdepodobné, že tento stav bude pokračovať aj naďalej, prinajhoršom sa bude ešte viac prehlbovať. Preto považujeme za nevyhnutné, začať venovať tejto problematike dostatočnú pozornosť.

Cieľom článku je otvoriť a priblížiť nové možnosti pomoci pre zadlžených občanov,

najmä pre tých, ktorí potrebujú túto pomoc, a nie sú schopní sa sami zorientovať v legislatívnych procesoch a podmienkach, ktoré musia splniť. V príspevku sme sa snažili popísať tie najviac využívané a najdostupnejšie formy pomoci občanom, ktorí majú dlhy. Chceme tak prispieť k zvýšeniu informovanosti o rôznych variantoch, ktoré majú občania k dispozícii, a ich následného využitia.

NAJAKTUÁLNEJŠIE FORMY POMOCI ZADLŽENÝM OBČANOM

Je veľmi dôležité, aby sme spomenuli fakt, že za posledné roky sa formy pomoci v oblasti dlhov posunuli vpred veľkým krokom, čo umožnilo väčšie možnosti výberu konkrétnej pomoci. Samozrejme musíme klásť dôraz aj na obozretnosť, pretože s pribúdajúcimi možnosťami výberu vzrástlo aj množstvo podvodných spoločností, ktoré propagujú pomoc občanom v súvislosti so zbavením sa dlhov, ale v skutočnosti sa snažia len využiť ich nevedomosť a obohatiť sa na ich nepriaznivej finančnej situácii.

Na Slovensku neexistuje dostatočne podporný systém, ktorý by prechádzal odkázanosti zraniteľných skupín na sociálny systém, problematika nízkej kvality života ako aj neschopnosti zvládať osobné životné situácie súvisia nielen s osobnosťou človeka, ale aj jeho schopnosťami adaptovať sa na zmenené životné podmienky. (Ludvigh Cintulová, Buzalová, 2022b)

V súvislosti s touto tematikou by sme radi poukázali na takzvaný princíp subsidiarity. Podstatou tohto princípu je poskytovanie

pomoci na základe nasledujúceho poradia. V prvom rade sa jedná o pomoc, kedy by mal človek vynaložiť snahu pomôcť si sám. V prípade, že táto možnosť zlyhá, kladie sa dôraz na pomoc od rodiny, ktorá by si mala podľa tohto princípu tiež pomáhať sama. Ak nie je efektívna alebo vôbec možná z akýchkoľvek dôvodov ani táto pomoc, tak nasledujúcou alternatívou sú ostatné inštitúcie a v poslednom rade štát. (Oláh, Schavel, Ondrušová, 2008).

Podľa autora Boteka (2009) je tento princíp často nesprávne definovaný. Jeho pohľad na subsidiaritu spočíva v jej prepojení s princípom participácie. To znamená, že zatiaľ čo subsidiarita poukazuje na právo občana rozhodovať samostatne o svojich veciach, s tým že vyššie postavené inštitúcie mu to musia umožniť. Tak pri participácii sa jedná o povinnosť občana rozhodovať o svojich veciach, s tým že štát by ho mal nútiť k plneniu týchto povinností. V konečnom dôsledku je v prvom rade potrebná participácia občana, ktorý má právo sám sa rozhodnúť a v prípade, že to nie je možné, vtedy je povinnosťou vyšších inštitúcií, aby nastúpili. Princíp subsidiarity by teda nemal zmysel, ak by takáto participácia chýbala. Z opačného hľadiska, ak by nebolo uplatnené právo občana rozhodovať sa, tak by jeho angažovanosť bola nízka.

Naproti vyššie spomínanému princípu sociálnej politiky je však realita dnešnej doby v súvislosti s dlhovou situáciou rozdielna. Ľudia ju zvyčajne mnohokrát podceňujú alebo zľahčujú, až dokým sa nedostanú do okamihu, kedy ju nie sú schopní riešiť vlastnými silami a nechcú alebo sa ani nevedia obrátiť na nikoho

z rodinných ani blízkych príslušníkov. Práve preto popisujeme nasledovné formy pomoci: osobný bankrot (ďalej len OB), bezplatná právna pomoc poskytovaná inštitúciami, mestami alebo pravidelne konajúcimi akciami, generálny pardon Sociálnej poisťovne (ďalej len SP).

OSOBNÝ BANKROT

Podľa Informačnej brožúry Centra právnej pomoci (ďalej len CPP, 2021, s. 3) OB je: „*hovorový pojem, ktorý sa používa na označenie zákonom upraveného procesu, ktorým sa fyzická osoba podnikateľ alebo fyzická osoba nepodnikateľ môže oddlžiť od svojich dlhov.*“

To znamená, že OB alebo oddĺženie možno zjednodušene nazvať procesom, v ktorom sa dlžník, teda fyzická osoba alebo právnická osoba dokáže zbaviť svojich dlhov.

Zároveň je potrebné dodať, že: „*pojem osobný bankrot neobsahuje žiadny právny predpis Slovenskej republiky. Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej len „zákon“)* pod týmto pojmom rozumie oddĺženie konkurzom alebo splátkovým kalendárom. Podstatou je, aby sa fyzická osoba oddĺžila od dlhov, ktoré nie je schopná splácať.“ (CPP, 2021, s. 3).

Spočiatku bol OB na Slovensku rokmi využívaný len veľmi sporadicky, a to z toho dôvodu, že podmienky na splnenie boli veľmi náročné a proces bol príliš zdĺhavý. To znamenalo, že pre ľudí s nižšou finančnou gramotnosťou a tých, ktorí nevlastnili majetok v určitej stanovenej výške, bolo splnenie

daného procesu nedosiahnuteľné. Situácia za posledné roky sa zmenila a OB prešiel mnohými legislatívnymi zmenami. Tieto legislatívne zmeny viedli predovšetkým k tomu, aby sa OB stal dostupnejším pre všetky skupiny obyvateľstva, čo sa odrazilo aj na výraznom náraste počtu ľudí, ktorí sa rozhodli pre oddĺženie formou OB. Zbaviť sa svojich dlhov teda môže ktokoľvek a dokonca nemusí vlastniť ani žiaden majetok. Proces sa veľmi zrýchlil a celý ho zastrešuje CPP.

V prvom rade je potrebné, aby sme zdôraznili, že oddĺženie na Slovensku je možné výlučne prostredníctvom CPP. CPP je teda jediná inštitúcia, v ktorej je možné podľa zákona požiadať o OB. Dôraz na tento fakt kladieme najmä z dôvodu, že sa čoraz častejšie v praxi stretávame s pochybnými a zavádzajúcimi oddĺžovacími spoločnosťami, ktoré si často účtujú vysoké poplatky za vypracovanie tlačív potrebných na OB, pričom sa jedná o službu, ktorá je zabezpečená bezplatne prostredníctvom komunitných centier, terénnych sociálnych pracovníkov, CPP a tiež aj bezplatných dlhových poradní (ďalej len BDP). Častým problémom v súvislosti s vyššie spomínanými oddĺžovacími spoločnosťami je nevedomosť občanov, ktorí si myslia, že po zaplatení poplatkov takejto spoločnosti je celý proces oddĺženia vybavený. Pričom jedinou čiastkou, ktorú je potrebné v skutočnosti zaplatiť je tá, ktorá je stanovená po vyhlásení OB za pomoci CPP. Tu nemôžeme zabudnúť na fakt, že podaním vypracovanej žiadosti na CPP nie je proces ukončený, nakoľko jediným oprávneným orgánom

na vyhlásenie oddĺženia je súd a nikdy nie súkromná spoločnosť. (Stašíková, Puškár, 2020).

V súčasnosti situácia s pribúdajúcimi pochybnými a zavádzajúcimi oddĺžovacími spoločnosťami a ich špekulatívnymi praktikami nie je vyriešená. CPP sa aktívne zaoberá riešením tejto situácie. Ako jednu z možností vidí v zmene legislatívy, ktorá by vymedzovala okruh subjektov oprávnených poskytovať konzultácie (vrátane vyplnenia tlačív) v súvislosti s oddĺžením. S tým, že by bolo jasne definované, že táto služba musí byť bezodplatná. (CPP, 2022).

V súvislosti s vyššie uvedeným sa stotožňujeme s názorom, že najlepším riešením tejto situácie bude zmena v legislatíve a považujeme za potrebné klásť ešte väčší dôraz na mediálnu kampaň a informovanie občanov o tom, že sa jedná o podvod a jediný na koho sa môžu obrátiť v súvislosti s OB je CPP alebo BDP, ktoré ponúkajú svoje služby zdarma a bez poplatkov.

Voľbu OB si môže zvoliť len dlžník, ktorý je fyzickou osobou (vrátane živnostníkov) a zároveň nie je schopný splácať svoje peňažné dlhy aspoň 180 dní po dobe splatnosti. Vzhľadom na to, že rozlišujeme dve formy OB, je potrebné si uvedomiť, o aký typ dlžníka sa jedná. Ak sa jedná o človeka bez príjmu alebo s nízkym príjmom a súčasne nie je vlastníkom takeého majetku, o ktorý by nechcel prísť, je vhodnejšou alternatívou konkurz. Konkurz je totiž forma OB, ktorá je vhodná pre dlžníkov spomínaných v predchádzajúcej vete, pretože pri tejto forme OB sa majetok predáva za

cieľom vyplatenia veriteľov. Ak je však dlžníkom človek, ktorý má pravidelný príjem a zároveň je vlastníkom takého majetku, ktorý by chcel zachovať a nie ho predať, tak je vhodnejšou alternatívou splátkový kalendár. Splátkový kalendár je forma OB, pri ktorej nedochádza k predaju majetku, ale k splácaniu dlhu za presne stanovených podmienok. (Kulichová, 2023).

Ako ďalej uvádza autorka Kulichová (2023) ďalšími kritériami pre podstúpenie OB je určenie centra hlavných záujmov na Slovensku a preukázanie exekúcie. Pre ozrejmienie vysvetlíme, čo možno rozumieť pod podmienkou, aby centrum hlavných záujmov bolo na Slovensku. Rozumieme tým miesto obvyklého pobytu dlžníka, prípadne u živnostníka miesto podnikania. V tomto prípade nie je podstatná evidencia trvalého pobytu a sídlo podnikania. Dôležité je, aby sa dlžník na tomto mieste naozaj reálne zdržiaval, pri živnostníkovi zase, aby z uvedeného miesta reálne svoju živnosť riadil. Čo sa týka preukázania exekúcie, tak tu je potrebné, aby dlžník preukázal, že je voči nemu vedené exekučné alebo obdobné vykonávacie konanie (daňové exekučné konanie, správny výkon vedený SP a podobne). Máme za potrebné podotknúť, že pri konkurze musí takéto konanie trvať aspoň jeden rok. Nie je však samozrejmosťou, že dlžník, ktorý je v exekúcii, musí automaticky podstúpiť OB. Ak je totiž dlžník schopný v exekúcii splácať dlh, ktorý vznikol oprávneným nárokom veriteľa, je jeho povinnosťou tento dlh splácať. Taktiež mnohé exekúcie boli alebo môžu byť zastavené aj bez

podstúpenia OB. Existujú totiž aj iné riešenia splatenia dlhov a ďalšie zákonné možnosti obrany v exekučnom konaní (ak sú na to dôvody). Preto sa ku každému prípadu pristupuje individuálne a veľmi dôsledne. Nesmieme zabudnúť na veľmi dôležitý aspekt pri podstupovaní OB, ktorým je preukázateľný poctivý zámer dlžníka. Ak by sa totiž zistil akýkoľvek nepoctivý zámer vychádzajúci z rôznych špekulácií, a to aj počas obdobia 6 rokov po samotnom oddlžení, tak následkom môže byť nielen zrušenie OB, ale aj trestné stíhanie. Dlžníci sa často domnievajú, že podstúpením OB, sa automaticky zbavia všetkých dlhov. Jestvujú však typy záväzkov, ktoré nie sú podľa zákona oddlžením dotknuté. Patrí sem napríklad: výživné na dieťa, peňažný trest uložený súdom v rámci trestného konania, zabezpečené pohľadávky, ktorými sú hypotekárne úvery so záložným právom na nehnuteľnosť, pracovnoprávne nároky voči dlžníkovi, ale aj pôžička, ktorú poskytlo práve CPP.

Vo vyššie uvedenej časti sme si špecifikovali typy dlžníkov, ktorí môžu podstúpiť OB a zároveň sme si popísali kritériá, ktoré je potrebné splniť. Nemenej dôležitou témou je samotný postup pri OB. Prvým krokom je dohodnutie termínu konzultácie s CPP, a to buď telefonicky alebo elektronicky. Na úvodnej konzultácii je dlžník oboznámený so základnými informáciami, s podmienkami OB a jeho priebehom. Samozrejmosťou je tiež vysvetlenie vypísania tlačív a jednotlivých príloh. Pri podstupovaní OB sa jedná konkrétne o tieto tlačivá: Žiadosť o poskytnutie právnej

pomoci v konaní o oddlžení, Zoznam majetku dlžníka, Zoznam majetku väčšej hodnoty, Zoznam veriteľov a Životopis. Vyplňanie tlačív je často pre bežných dlžníkov komplikované, časovo náročné a odrádzajúce. Preto je k dispozícii možnosť využitia pomoci sociálneho pracovníka alebo BDP, pričom v oboch prípadoch dlžníkovi pomôžu s orientáciou v spomínaných tlačivách a s ich vyplňaním. Nevyhnutnosťou pri vyplňaní tlačív je pravdivosť informácií a nezamčľiavanie dôležitých skutočností, ktoré by mohli ovplyvniť rozhodnutie súdu. V rámci vyplnenia tlačív je naozaj potrebné uviesť všetkých veriteľov, ktorých dlžník má. Nejde však len o exekútorov, vymáhacie spoločnosti, banky, účet, na ktorom má dlžník debet. Ale je potrebné brať do úvahy aj súkromné osoby, s ktorými dlžník nespísal žiadny oficiálny dokument. Zamčľenie akejkoľvek z týchto skutočností sa môže chápať ako nepoctivý zámer. K uvádzaným tlačivám je potrebné doložiť aj doklad, nie starší ako 30 dní, ktorý preukazuje vedené exekučné konanie voči dlžníkovi. Takéto potvrdenie je možné zabezpečiť si z Centrálného registra exekúcií alebo za poplatok na príslušnom okresnom súde. (Stašíková, Puškár, 2020).

Podľa autorov Stašíkovej a Puškára (2020) ďalším krokom, ktorý nasleduje po vyplnení spomínaných dokumentov a získaní potrebných dokladov, je opätovné kontaktovanie CPP, na základe ktorého sa zrealizuje ďalšie stretnutie s dlžníkom, tentokrát už za prítomnosti právniká CPP, ktorý sa podieľa na kontrole správnosti vyplnených

dokumentov a doložených potvrdení. Súčasťou stretnutia je tiež podpísanie Zmluvy o pôžičke a dohody o splátkach. Po kontrole a podaní dokumentov prostredníctvom právniká CPP plynie 30 dňová lehota na vydanie rozhodnutia o priznaní nároku na právnu pomoc, administratívne spracovanie žiadosti a odoslanie návrhu na príslušný súd. Akonáhle súd vydá rozhodnutie v prospech dlžníka, dlžník sa zbavuje dlhov a je mu pridelený správca, ktorý zabezpečuje ďalší sled procesov. A to od vyzývania veriteľov na prihlásene pohľadávok, cez vyhlásenie konkurzu a preverenie majetku dlžníka až po samotné speňaženie a prerozdelenie majetku dlžníka medzi jednotlivých veriteľov. Ak sa jedná o dlžníka, ktorý nie je vlastníkom žiadneho majetku v Obchodnom vestníku, tak je konkurz na majetok správcom ukončený. Považujeme za dôležité zdôrazniť, že po vydaní rozhodnutia súdom už nie je možné, aby exekútori akoukoľvek cestou vymáhali svoje pohľadávky od dlžníka. Samozrejme existujú aj výnimky, kde patria nedotknuté pohľadávky, ktoré sme už vyššie spomínali. Celý proces je ukončený vyzvaním dlžníka na úhradu čiastky, ktorú vypláca CPP správcovi. Ide o sumu 500 EUR a je možné uhradiť ju na splátky. Splatením tejto čiastky sa celý proces OB končí. OB možno vyhlásiť znova, ale s odstupom 10 rokov.

V súvislosti s OB by sme chceli upozorniť na zmenu v oblasti prevádzkovania živnosti. Podľa § 166e ods. 5 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov: „ak došlo

k oddĺženiu, konkurz vyhlásený na majetok dlžníka nie je prekážkou prevádzkovania živnosti podľa osobitného predpisu.“ Táto zmena zákona umožnila prevádzkovateľom živnosti naďalej podnikat' aj po oddĺžení. Zatiaľ čo v minulosti bolo potrebné živnosť pozastaviť alebo zrušiť na minimálne tri roky. A až potom mohol dlžník opäť podnikat'.

Ako sme už vyššie spomínali, dôležitým aspektom v celom procese OB je poctivý zámer, čo dokazuje aj skutočnosť, že po dobu šiestich rokov od vyhlásenia konkurzu je možné podať na súd žiadosť pre nepoctivý zámer. Posudzovanie poctivého respektíve nepoctivého zámeru je veľmi náročné a vyžaduje si komplexné informácie o dlžníkovi, jeho situácii a o dôvodoch, pre ktoré podstupuje OB. Súd ich následne analyzuje a individuálne zhodnotí. (Ďurica, 2021).

OB sa stal v súčasnej dobe veľmi populárny. Mnoho ľudí ho vidí ako jediné možné riešenie svojej dlhovej situácie. Treba si však uvedomiť, že informácia o tom, že klient prešiel OB, bude navždy zaznamenaná v Obchodnom vestníku a tiež aj to, že dlhy dotýčnemu nezaniknú, len sa stávajú nevyhľaditeľnými. V budúcnosti môže mať klient problém aj s poskytnutím úveru, pretože bude pre banky a inštitúcie takpovediac rizikový klient. Treba myslieť aj na to, že ak v rodine má klient príbuzného, po ktorom by mohol počas 6 rokov niečo zdediť, tak môže o to prísť. Ak by klient túto informáciu zatajil takisto toto konanie môže jeden z veriteľov napadnúť ako nepoctivý zámer, pre ktorý sa

môže zrušiť OB a všetky dlhy sa stanú znovu vymohiteľnými. Podobne je to aj pri prípadných výhrach v lotérii. Žiaľ musíme konštatovať, že inštitút OB je čoraz viac zneužívaný klientmi, ktorí nemajú poctivý zámer. Veľmi často sa s tým stretávame v marginalizovaných rómskych komunitách, kde môžeme pozorovať aj takzvaný domino efekt sprevádzaný faktom, že OB je možné vyhlásiť každých 10 rokov. Avšak mnohí často majú len exekúcie zo zdravotnej, prípadne SP, pretože ako dobrovoľne nezamestnaní si neuhrádzali odvody na zdravotné a sociálne poistenie. Dlhly sú zvyčajne veľmi nízke a bolo by vhodnejšie ich splatiť formou dohody s exekútorom alebo splátkovým kalendárom a nie za každú cenu vyhlásiť OB. V tejto veci by určite bolo potrebné viac informovať hlavne marginalizované rómske komunity alebo osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia, čo je dôležitou úlohou sociálnych pracovníkov a ľudí, ktorí pracujú s touto cieľovou skupinou. OB by mal byť tou najkrajnejšou možnosťou riešenia dlhovej situácie a v žiadnom prípade by nemal byť takto zneužívaný. Samozrejme sa v praxi stretávame aj so skupinami občanov, pre ktorých je naozaj jedinou možnou situáciou ako sa vymaniť z dlhov práve OB. Túto príležitosť vnímajú ako druhú šancu na život a snažia sa žiť vysporiadaním životom. To je ten lepší prípad, keď sa podarí život usporiadať tou správnou cestou, nájsť si nové zamestnanie a začať takpovediac s čistým štítom. Treba si naozaj uvedomiť, že vyhlásenie OB je len jednou z alternatívnych možností ako sa zbaviť dlhov, ale nie je vhodný vždy a pre každého. Preto je

nevyhnutné sa poradiť s odborníkmi v tejto oblasti, keďže každý prípad je veľmi individuálny. Vzhľadom na to, že CPP je štátnou rozpočtovou organizáciou, ktorá spadá pod rezort Ministerstva spravodlivosti, tak nie je potrebné mať obavy, že nás môžu nejakým spôsobom uviesť do omylu. Ich cieľom je prijímať žiadosti o OB a pomôcť zorientovať sa v otázkach týkajúcich sa OB. Je potrebné, aby sme spomenuli, že nie je úlohou CPP vyhodnocovať, či a akú formu OB má klient podstúpiť, nakoľko toto rozhodnutie je v kompetencii samotného klienta.

Čo sa týka čísiel, tak podľa Výročnej správy CPP (2023), najväčší dopyt po osobnom bankrote, bol zaznamenaný v rokoch 2017 – 2019. Pre predstavu v roku 2022 sa dopytovalo na OB celkovo 98 773 klientov (24 009 osobne, 67 697 telefonicky a 7067 e-mailom). Práve dopyt po OB zaberá najväčší podiel agendy CPP.

Vzhľadom na terajšiu situáciu na Slovensku spojenú s výrazným zdražovaním, vysokou infláciou a vojnou na Ukrajine, je možné predpokladať, že trend vyhlasovania osobných bankrotov sa bude aj naďalej zvyšovať.

GENERÁLNY PARDON SOCIÁLNEJ POISŤOVNE

Jednou z ďalších foriem pomoci dlžníkom, ktorí sa dostali do bezvýhodiskovej dlhovej pasce, je aj nový inštitút – takzvaný generálny pardon SP. Ide o nový typ oddlženia, ktorý je možné využiť od 1. februára 2023 a je určený pre dlžníkov SP. Táto forma oddlženia

je podobná „exekučnej amnestii“, s tým rozdielom, že nedochádza k odpusteniu dlhov, ale len k odpusteniu penále, samozrejme za predpokladu splnenia požadovaných podmienok. (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, 2023).

Faktom zostáva, že pandemická situácia zvýšila počet ľudí odkázaných alebo žijúcich na hranici chudoby. Najmä seniorská populácia sa stáva čoraz zraniteľnejšou, ktorá nedokáže finančne pokryť poskytovanie služieb, ktoré nevyhnutne potrebujú (Ludvigh Cintulová, Rottermund, Buzalová, 2022c).

Proces uplatnenia generálneho pardonu je veľmi jednoduchý, transparentný a môže si ho uplatniť nielen fyzická, ale aj právnická osoba. Nevyhnutnosťou je aktualizácia kontaktných údajov, nakoľko prostredníctvom nich bude SP jednotlivých dlžníkov kontaktovať. Toto kontaktovanie prebieha na základe predpokladu, že dlžník spĺňa požadované podmienky a generálny pardon by pre neho mohol predstavovať čiastočné riešenie záväzkov voči SP. Podmienkami pre uplatnenie generálneho pardonu sú: úhrada dlžného poistného, predloženie chýbajúcich mesačných výkazov poistného a príspevkov. Výhodou je, že nie je potrebné preukazovať ďalšie skutočnosti. Za predpokladu, že sú splnené vyššie uvedené podmienky, prebehne celý proces odpustenia penále automaticky. To znamená, že dlžník nemusí podať žiadosť a ani navštíviť pobočku SP. V apríli 2023 prebehla prvá hromadná vlna, v ktorej boli odpustené penále dlžníkom, ktorí uhradili dlžné poistné a predložili chýbajúce doklady do konca marca

2023. Informáciu o uplatnení generálneho pardonu a o odpustení penále dostali dlžníci formou oznámenia listom alebo e-mailom. Ďalšie vlny už prebiehali na mesačnej báze až do konca augusta 2023. (SP, 2023).

Každý dlh predstavuje riziko. Inak tomu nie je ani pri pohľadávkach v SP, ktoré sa radia medzi prednostné v súvislosti s Exekučným poriadkom. Pri vzniku dlhu v SP dochádza k mnohým negatívnym skutočnostiam, ktorými sú napríklad: nepriznanie nemocenskej dávky, dávky v nezamestnanosti alebo iných sociálnych dávok potrebných v danej životnej situácii. Tento dlh vplýva aj na výpočet dôchodku, nakoľko obdobie kedy nebolo uhradené poistné, sa doň nezapočítava. Ďalším negatívnym dôsledkom sú problémy spojené s poskytnutím úveru alebo iných dotácií.

V minulosti evidujeme dva generálne pardony, ktoré SP realizovala. Prvý generálny pardon sa uskutočnil v roku 2008 a druhý v roku 2010. Spolu bolo za toto obdobie vysporiadaných vyše 1,1 milióna dlžníkov generálnymi pardonmi. (Kullová, 2022).

V praxi sa stretávame v súvislosti s danou tematikou generálneho pardonu ako formy exekučnej amnestie s tým, že dlžníci si tento pojem vysvetľujú ako odpustenie celého dlhu voči SP. Táto nevedomosť, respektíve nesprávny výklad tejto formy pomoci, vznikol aj v dôsledku spájania generálneho pardonu s pojmom exekučná amnestia. Ako sme už vyššie uviedli, je potrebné si uvedomiť, že pri generálnom pardone sa jedná o odpustenie penále a nie celej dlžnej sumy v SP.

BEZPLATNÉ DLHOVÉ PORADNE NA SLOVENSKU

V rámci predchádzajúcej časti sme si popísali aké rôzne formy pomoci môže človek využiť v prípade, že sa ocitol v nepriaznivej finančnej situácii v dôsledku zadlženia. Ďalšiu alternatívnu možnosť pomoci pre zadlžených občanov prináša vznik BDP, ktorým sa budeme venovať v nasledujúcej časti.

BDP sa v súčasnosti nachádzajú po celom Slovensku. V každom meste, kde pôsobí aj úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len ÚPSVR), je vytvorená BDP. Celkovo ich teda funguje 46. Dôvodom, prečo BDP nevznikli priamo na príslušných ÚPSVR, bolo to, aby bola zabezpečená čo najvyššia anonymita občanov, ktorí poradňu navštívia a taktiež aby prostredie nepôsobilo veľmi formálne, ale priateľsky. BDP sú naozaj prístupné pre všetkých občanov, ktorí majú problémy s dlhmi, a to bez akéhokoľvek rozdielu. Dôležitým aspektom pri hľadaní priestorov pre BDP bolo aj to, aby bola zabezpečená predovšetkým bezbariérovosť, aj keď doposiaľ sa to nepodarilo zabezpečiť úplne pri všetkých BDP. Táto forma pomoci je teda určená pre všetky cieľové skupiny a je potrebné zdôrazniť, že je úplne bezplatná.

Vytvorenie BDP je súčasťou národného projektu s oficiálnym názvom Národný projekt Bezplatné dlhové poradenstvo (ďalej len NP BDP). Tento projekt je realizovaný v rámci Operačného programu Ľudské zdroje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O NÁRODNOM PROJEKTE BEZPLATNÉ DLHOVÉ PORADENSTVO

Podľa Zámeru NP BDP (2021) Slovenská republika, ako jedna z mnohých krajín Európskej únie, ešte do roku 2020 neintegrovala opatrenia pre nadmerne zadlžené obyvateľstvo, ktoré by boli zamerané na poskytovanie bezplatného dlhového poradenstva. Toto opatrenie, ktoré sa stalo dôležitou témou sociálnej politiky, sa začalo v jednotlivých krajinách vyvíjať v období, keď prišlo k uvoľneniu systému OB. Následkom bol jeho prudký nárast. Na Slovensku k nemu prišlo po roku 2017, na základe zmeny v legislatíve o OB, ktorou sa stal prístupnejším. Po liberalizácii právnej úpravy sa v priebehu troch rokov zvýšil priemerný ročný počet bankrotujúcich o 46-násobok naproti obdobiu dvanástich rokov pred liberalizáciou, ktoré bolo charakteristické prísnejšími podmienkami. Pritom zmena ekonomického správania po OB sa nedá predpokladať a nie je zabezpečená žiadnym účinným systémom a nevylučuje sa ani opätovný bankrot po desiatich rokoch.

BDP sa začali zriaďovať za účelom pomoci nadmerne zadlženým občanom, pričom sa nejedná len o samotnú pomoc pri zbavovaní sa dlhov, ale aj o prevenciu, zmenu správania, postojov a formovanie zodpovednosti, aby nedochádzalo k opätovnému zadlženiu. Samozrejme, nie je možné tento cieľ naplniť vo všetkých častiach, nakoľko každý prípad je individuálny a nie vždy sú vyhliadky na zníženie zadlženia alebo ochota spolupráce klienta s daným poradcom. To znamená, že

určité percento prípadov končí neúspechom. Jedným z ďalších cieľov BDP je odbremeniť CPP od klientov, ktorí žiadajú o OB, nakoľko mnohým z nich by pomohla komplexná pomoc zameraná na aktuálnu situáciu klienta. Tak ako CPP aj BDP sa orientujú na právne poradenstvo v občianskoprávnej a obchodnoprávnej oblasti. Rozdiel spočíva v tom, že zatiaľ čo CPP poskytujú služby iba osobám v materiálnej núdzi, tak BDP sa zameriavajú na pomoc širšie vymedzenej skupine obyvateľstva. Na základe tejto skutočnosti sa predpokladá vylúčenie duplicitných úkonov. BDP sa sústreďia na aktivity, ktoré by mali viesť ku splácaniu dlhov a predchádzaniu OB. Dôležitým faktom je, že nezastupujú klientov v konaniach pred súdmi. Hlavná podstata BDP vychádza z integrácie troch oblastí poradenstva, a to z právneho, ekonomického a psychologického za spoluúčasti vzájomnej, priamej a úzkej kooperácie. (Zámer NP BDP, 2021).

Vo všetkých BDP sú zriadené tri odborné pracovné miesta dlhových poradcov, z ktorých jeden poradca sa zameriava na ekonomickú oblasť, druhý na právnu oblasť a tretí na oblasť psychologickú. Súčasťou je aj zamestnanec poradenského back office (ďalej len BO). Všetci štyria sú zamestnancami Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. Prvé pilotné BDP vznikli v roku 2020 na ÚPSVR v Bratislave a Prešove. Ďalšie BDP sa vytvárali postupne v období od 1.9.2021 do 1.7.2022, na základe vyhodnotení zadlženosti občanov v rámci celého Slovenska. (Opis NP BDP, 2022).

Stratégiou v procese otvárania BDP bolo v prvom rade pokryť celé východné Slovensko, potom stred Slovenska a nakoniec západ Slovenska. Pri zriaďovaní jednotlivých BDP bolo častým problémom nájsť vhodné nájomné priestory. Tento problém spôsobil značné obmedzenia, ktoré vyvrcholili oneskorením otvorení niektorých BDP na západnom Slovensku.

Chceli by sme tiež upozorniť na fakt, že bezplatné dlhové poradenstvo má právny základ, ktorý je zakotvený aj v zákone č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ako je uvedené v § 4 ods. 6 písm. l) vyššie citovaného zákona, tak Ústredie „realizuje projekty zamerané na poskytovanie bezplatného poradenstva fyzickej osobe pri riešení problémov:

1. s dlhmi
2. v rodine, manželstve a medziľudských vzťahoch vrátane psychologického poradenstva.“

V súvislosti s touto novelizáciou vo vyššie uvedenom zákone je potrebné podotknúť, že do tohto času mohlo byť poskytované bezplatné dlhové poradenstvo len klientom ÚPSVR, s inými fyzickými osobami bolo potrebné uzatvárať písomnú dohodu.

Časové obdobie realizácie projektu BDP bolo od októbra 2020 do konca decembra 2023. Pričom jednou z podmienok na to, aby sa projekt predĺžil, je dosiahnuť do ukončenia projektu 11 200 klientov. Táto požiadavka bola

splnená počas letných mesiacov tohto roku a počty nových klientov ešte naďalej rastú.

CIEĽOVÉ SKUPINY KLIENTOV BEZPLATNÝCH DLHOVÝCH PORADNÍ

Ako sme už vyššie spomenuli, tak BDP je otvorená pre všetkých občanov bez rozdielu. To znamená, že BDP neposudzuje, aký má klient príjem, či je zamestnaný, akú má výšku dlhov a podobne. V praxi sa stretávame aj s tým, že klienti prichádzajúci do BDP si myslia, že sa bude nejakým spôsobom posudzovať to, či majú nárok na bezplatnú pomoc a zároveň sa obávajú, že po poskytnutí pomoci, budú musieť uhradiť nejakú sumu za túto pomoc. Toto všetko je aj dôsledkom fungovania rôznych podvodných spoločností, ktoré sa prezentujú ako bezplatné, ale nie sú.

Podľa Výročnej správy Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (2023) najviac vyhľadávali služby BDP občania s nadmerným zadlžením, ktorí sa ocitli v dlhovej pasci a následne kvôli neschopnosti splácania svojich dlhov upadali do exekúcií či OB. Táto cieľová skupina sa vyznačuje chudobou a sociálnym vyčlenením. Ide najmä o: záujemcov o zamestnanie, uchádzačov o zamestnanie, dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie, ľudí v hmotnej núdzi, poberateľov dávky v hmotnej núdzi a iné.

Ďalšie cieľové skupiny, ktoré môžu využiť túto formu pomoci, sú uvedené aj v prezentácii BDP (2022, s. 14):

- nezamestnaní vyhýbajúci sa zamestnaniu kvôli exekúcii,
- zadlžení sociálne odkázaní ľudia,

- mladí dospelí po odchode z Centra pre deti a rodiny,
- ľudia z prostredia generačne reprodukovanej chudoby,
- ľudia v situačnej chudobe kvôli náhlemu životnému problému,
- ľudia vracajúci sa do života z výkonu trestu,
- zadlžení dôchodcovia,
- zadlžení ľudia bez domova,
- deti a mladiství v exekúcii,
- ľudia v psychickej kríze spôsobenej dlhmi,
- žiadatelia o OB, pre ktorých nie je dobrým riešením,
- ľudia nevládajúci rodinné hospodárenie,
- ľudia v dlhovej pasci kvôli osobnej kríze,
- obeť trestných činov spojených s dlhmi (napríklad podvod, úžera, vydieranie).

Vzhľadom na situáciu na Slovensku a okolité dianie vo svete predpokladáme, že sa budú priebežne objavovať ďalšie nové cieľové skupiny.

MANAŽMENT PORADENSKÉHO PROCESU A JEHO ETAPY

Poradenský proces sa začína úvodným kontaktom s klientom a dohodnutím sa na poradenstve. Klienti sa môžu ozvať telefonicky, e-mailom alebo prísť do BDP aj neohlásene, s tým že prednosť má vždy objednaný klient. Prvý kontakt s klientom je v réžii pracovníka poradenského BO. Tento pracovník je síce označovaný ako BO, čo môže vzbudzovať dojem, že je viac menej v úzadí a tvorí len administratívnu podporu pre poradcov, avšak v BDP zohráva veľmi dôležitú úlohu a aktívne vstupuje do poradenského procesu s klientom.

Pretože práve od neho závisí celkový prvý dojem klienta, ktorý je kľúčový a môže rozhodnúť o tom, či klient BDP navštívi opätovne. Veľmi dôležitou úlohou tohto pracovníka je aj prvotná základná diagnostika klienta. Medzi jeho ďalšie úlohy patria: prijímanie telefonátov od klientov, vysvetlenie podstaty poradenstva klientovi, teda čo môže a čo nemôže očakávať od BDP, objasnenie právneho základu poradenstva a ochrany osobných údajov. Okrem toho zabezpečuje celkový administratívny chod poradne (triedenie listov, spracovanie dochádzky a výkazov, vedenie archivácie a podobne).

Pri diagnostike je potrebné brať do úvahy aj to, z akého prostredia klienta pochádza, aké je jeho rodinné či sociálne prostredie, ktoré determinuje jeho možnosti riešenia. S pribúdajúcim vekom je klient menej schopný orientovať sa v životných situáciách a ľahko podlieha tlakom (Ludvigh Cintulová, Buzalová, 2022).

Vo vyššie spomínanej prvotnej základnej diagnostike klienta sa vyžaduje, aby pracovník BO postupoval v nasledovných krokoch: zistenie primárneho problému a postoja či motivácie klienta, sumarizácia doposiaľ vyvinutého úsilia klienta vo vzťahu k jeho zadlženiu, identifikácia a definovanie samotného problému (či sa jedná o ekonomický, právny alebo psychologický problém, prípadne o ich kombináciu), posúdenie miery urgentnosti prípadu, dohodnutie prvého termínu s konkrétnym poradcom, v prípade potreby poskytnutie

základných ekonomických a právnych rád alebo odporúčaní na iné typy pomoci.

Uvedené úlohy pracovníka poradenského BO si vyžadujú široké spektrum odborných a osobnostných zručností a predpokladov, ktoré je možné získať viacročnými skúsenosťami. Preto je potrebná dlhodobá stabilita pracovníka BO na poradni, taktiež schopnosť samostatne pracovať a rozhodovať sa. Jeho ďalšími dôležitými predpokladmi by mali byť komunikačné zručnosti, silná zákaznícka orientácia, základy ekonomiky, práva, psychológie, analytické myslenie a zodpovednosť. (Daniel, Klimová, 2022).

V súlade s rôznymi usmerneniami a odporúčaniami v rámci školení sa odporúča pri prvom stretnutí s klientom kombinácia pracovníka poradenského BO a psychológa. Táto kombinácia sa veľmi osvedčila v praxi, pretože pokiaľ pracovník BO zadáva do systému administratívne podklady, psychológ sa zatiaľ aktívne venuje klientovi a vedie s ním rozhovor. Prvý kontakt prebieha nasledovne: klienta privítajú v poradni, predstavia sa mu a usadia ho. Položia mu neutrálne otázky na získanie dôvery a prvotné odbúranie stresu. Snahou je vytvoriť pre klienta príjemné prostredie, aby sa necítil príliš formálne a ako na výsluchu. V prípade potreby mu je ponúknutý nápoj.

V rámci prvotného kontaktu využíva pracovník BO rôzne metódy a techniky na minimalizáciu napätia, stresu a znižovania úzkosti. Jednou z nich je technika roztápania ľadov, ktorej podstata spočíva v tom, že na klienta nie je vyvíjaný tlak. Práve naopak,

podstatné je odľahčenie situácie a zníženie napätia neutrálnou témou. Dôležitým aspektom je prejav záujmu o klienta a jeho situáciu. (Mátel, Schavel, Grey, 2015).

Ďalej sa klientovi vysvetľuje pôsobnosť poradne a jednotlivých pracovníkov, kto sú, čo robia a ako mu vedia pomôcť, pričom dôraz sa kladie na to, že sa jedná o štátom zriadenú inštitúciu, ktorá poskytuje bezplatné poradenstvo. Zároveň klient dostane informáciu o zaručení absolútnej diskretnosti. Jednou z podmienok, aby mohol byť klientom takejto poradne, je podpísanie Súhlasu so spracovaním ochrany osobných údajov a vypísanie takzvanej Karty účastníka. Klientovi sa vysvetlí, že tieto dokumenty sú potrebné nielen pre jeho ochranu, ale aj pre ochranu samotnej poradne, nakoľko nebudú nikde zverejnené a slúžia výhradne pre potrebu dlhového poradenstva. Bez podpísania týchto dokumentov nemôže začať poradenský proces a nie je možné zbierať a získavať žiadne ďalšie bližšie informácie od klienta. Po vyplnení potrebných tlačív je klient vyzvaný, aby pracovníkov BDP oboznámil, čo je dôvodom jeho návštevy, čo od nich očakáva, odkiaľ sa o nich dozvedel a všetky podrobnosti, ktoré im vie poskytnúť o svojich dlhoch a ich výške. Na základe ďalších skutočností sú ďalej kladené podporné diagnostické otázky, aby sa zistilo všetko potrebné. Po vyhodnotení prvotnej diagnostiky je klient delegovaný ku konkrétnemu poradcovi – ekonóm, právnik alebo psychológ.

Ekonomický poradca sa sústreďuje predovšetkým na optimalizáciu výdavkov, príjmov a na finančné plánovanie. Základom je

nielen analýza dlhu, ale aj analýza príjmovej, výdavkovej a majetkovej situácie, na základe ktorej sa nastavujú ďalšie kroky, zamerané na splatenie prípadne zníženie dlhov klienta. Súčasťou je komplexné nastavenie rodinného rozpočtu a následne monitorovanie jeho dodržiavania. (Opis NP BDP, 2022).

Úlohou právneho poradcu je najmä analýza zmluvných záväzkov, ktoré spôsobujú klientovi najväčšie dlhy a analýza aktuálneho právneho stavu týchto záväzkov. Zároveň sa poradca zameriava na nastavenie najbližších neodkladných právnych krokov a pomoc pri spracovaní jednotlivých písomných podaní smerom k veriteľom, inkasným agentúram či exekútorom. Nevyhnutnosťou je objasnenie rôznych právnych riešení a ich pozitívnych a negatívnych dôsledkov. Súčasťou sú aj odporúčania na inú odbornú pomoc napríklad prostredníctvom CPP alebo plateného advokáta. (Opis NP BDP, 2022).

Psychologický poradca sa zameriava na psychický stav a správanie klienta v súvislosti s jeho dlhovou situáciou. Primárnym cieľom je, aby klient pochopil svoj problém tak, aby mohol pristúpiť k ekonomickému a právnemu riešeniu. Neoddeliteľnou súčasťou je identifikácia postoja a prístupu klienta k jeho zadĺženiu, krízová intervencia, odporúčania pre ďalší postup a liečbu, hľadanie motivácie a vnútorných zdrojov klienta, aby dokázal splatiť svoje dlhy. (Opis NP BDP, 2022).

Pred prvým stretnutím poradcu s klientom je potrebná príprava a oboznámenie sa s vyhodnotením úvodnej diagnostiky.

Následne dochádza k budovaniu vzťahu medzi poradcom a klientom a k vzájomnej spolupráci. Počas každého stretnutia s konkrétnym poradcom sa získavajú nové informácie o podstate prípadu, čím prichádza k spresňovaniu diagnostiky. Na základe všetkých informácií sa pristúpi k stratégii ďalšieho postupu poradenstva. Nevyhnutná je kooperácia medzi jednotlivými poradcami. Každý z poradcov sa snaží nielen pomôcť klientovi vyriešiť jeho problém so zadĺžením, ale aj zmeniť jeho myslenie a prístup v súvislosti s prevenciou opätovného zadĺženia. Tiež by mal pracovať na budovaní participácie klienta na riešení. (Daniel, Klimová, 2022).

V rámci poradenského procesu poradcovia využívajú rôzne metódy a techniky pri daných etapách práce s klientom. Sú to napríklad tieto: klarifikácia, ventilácia, povzbudenie, posilnenie, konfrontácia, reflexia, sumarizácia a iné. (Gabura, 2005).

Záverečnou fázou poradenstva je uzatvorenie prípadu, ktoré je podmienené rozhodnutím poradcu a klienta. Toto rozhodnutie sa týka pokračovania alebo ukončenia poradenstva a závisí od naplnenia cieľa, ktorý bol stanovený. V prípade, že cieľ bol dosiahnutý, je možné poradenstvo ukončiť alebo stanoviť si nový náročnejší cieľ a plán ako ho dosiahnuť. Ak cieľ nebol dosiahnutý, jestvujú nasledovné možnosti: ukončenie poradenstva z dôvodu chýbajúcej participácie klienta, ukončenie poradenstva z dôvodu obmedzených kompetencií poradcov s odporúčením inej vhodnej pomoci, ukončenie poradenstva z dôvodu novej pozitívnej

orientácie klienta na úspešné dosiahnutie cieľa alebo návrat k pôvodnému plánu so zvážením iných alebo nových alternatív, prípadne nové definovanie plánu. Nie je vylúčené ani ukončenie poradenstva v akejkoľvek inej fáze a z iných ako vyššie uvedených dôvodov, či už zo strany klienta alebo poradcov. Súčasťou ukončenia poradenstva môže byť aj takzvané hodnotiace stretnutie poradcu a klienta, ktoré je založené na vzájomnej spätnej väzbe, výmene informácií v súvislosti s celým poradenským procesom a hodnotení dosiahnutia cieľov. (Daniel, Klimová, 2022).

Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že poradenský proces má päť základných fáz. A to fázu prvého kontaktu, fázu diagnostikovania a precizovania problému, fázu navrhovania rôznych riešení danej situácie, fázu intervencie konkrétneho poradcu a nakoniec záverečnú fázu, v ktorej dochádza k ukončeniu poradenstva z vyššie uvedených dôvodov, ktorá zahŕňa aj následné zhodnotenie celého poradenského procesu s klientom.

POSKYTOVANIE BEZPLATNEJ PRÁVNEJ POMOCI

V texte vyššie sme spomínali CPP ako inštitúciu, ktorá rieši agendu súvisiacu s oddĺžením. Avšak nie každý má vedomosť o tom, že okrem tejto agendy poskytuje aj právnu pomoc vo forme právneho poradenstva, mediácie alebo zastupovania pred súdom určeným advokátom alebo právnikom CPP.

Úlohou CPP je poskytnúť ľuďom v núdzovej situácii komplexnú právnu pomoc, a to v nasledovných vymedzených oblastiach

s výnimkou trestnoprávnej agendy, kde CPP nedisponuje svojou pôsobnosťou. Spomínané vymedzenie je v nasledovných oblastiach:

„a) v občianskoprávných veciach (napr. v sporoch týkajúcich sa nájmu bytu, vysporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov, nezaplatenia pôžičky, ochrany spotrebiteľa, náhrada škody),

b) v rodinnoprávných veciach (napr. platenie výživného, zverenie dieťaťa do výchovy, rozvod),

c) v pracovnoprávných veciach (napr. v sporoch týkajúcich sa neplatnosti výpovede, pracovných podmienok, diskriminácie na pracovisku),

d) v obchodnoprávných veciach (napr. v spore z úverovej zmluvy s bankou, spore zo zmluvy o vkladovom účte),

e) v konaní pred súdom v správnom súdnictve (napr. v konaní o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu, pri nečinnosti správneho orgánu),

f) v uvedených veciach aj v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky,

g) v konaniach o oddĺžení fyzických osôb,

h) v cezhraničných sporoch iba fyzickým osobám, ktoré majú bydlisko alebo obvyklý pobyt na území členského štátu Európskej únie,

ch) v azylových veciach, v konaní o administratívnom vyhostení, v konaní o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny, v konaní o zaistení žiadateľa o udelenie azylu.“ (CPP, 2021, s. 3).

Dôležitou súčasťou poskytovania právnej pomoci sú aj informácie o finančnej účasti, nakoľko v mnohých prípadoch môže byť

táto pomoc poskytnutá bez nej, čo vymedzuje nasledujúci zákon. Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 327/ 2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi v znení neskorších predpisov má fyzická osoba právo na poskytovanie právnej pomoci bez finančnej účasti, ak:

- „a) jej príjem nepresahuje 1,4-násobok sumy životného minima ustanoveného osobitným predpisom a nemôže si využívanie právnych služieb zabezpečiť svojím majetkom,
- b) nejde o zrejmú bezúspešnosť sporu a
- c) hodnota sporu prevyšuje hodnotu minimálnej mzdy okrem sporov, v ktorých nie je možné hodnotu sporu vyčíslit' v peniazoch.“

Je nevyhnutné, aby fyzická osoba spĺňala podmienky uvedené v bode a) a b) počas celej dĺžky trvania právnej pomoci.

V prípade, ak fyzická osoba presahuje 1,4-násobok sumy životného minima, ale zároveň nepresahuje 1,6-násobok sumy životného minima, nemôže si využívanie právnych služieb zabezpečiť svojím majetkom a spĺňa všetky ostatné podmienky, má právo na poskytnutie právnej pomoci s finančnou účasťou vo výške 20 % trov právneho zastúpenia. (CPP, 2021, s. 4).

V súvislosti so spomínaným pojmom životné minimum považujeme za dôležité, upozorniť na zmeny vo výškach súm životného minima, ktoré vstúpili do platnosti k 1. júlu 2023. Podľa § 2 zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa jedná o nasledovné sumy životného minima:

- „a) 268,88 eura mesačne, ak ide o jednu plnoletú fyzickú osobu,
- b) 187,57 eura mesačne, ak ide o ďalšiu spoločne posudzovanú plnoletú fyzickú osobu,
- c) 122,77 eura mesačne, ak ide

- 1. o zaopatrené neplnoleté dieťa,
- 2. o nezaopatrené dieťa.“

Za predpokladu, že sú splnené všetky vyššie uvedené podmienky, je potrebné vyplniť predpísané tlačivo s názvom Žiadosť o poskytnutie právnej pomoci. Toto tlačivo je potrebné podať v úplnej a bezchybnej forme. Následne po podaní má CPP 30 dní na rozhodnutie o priznaní nároku na právnu pomoc.

V prípade, že fyzická osoba nespĺňa vyššie spomínané podmienky, môže využiť aj predbežnú konzultáciu v CPP zameranú na objasnenie podmienok pre poskytnutie právnej pomoci a pomoc pri vyplňaní žiadosti o jej poskytnutie. Súčasťou je aj základná právna rada a upovedomenie o zmeškaní lehoty v konkrétnom prípade. Takáto predbežná konzultácia môže byť poskytnutá len v jednej právnej veci, len jedenkrát, a to v trvaní maximálne jednej hodiny. Spoplatnená je symbolickou sumou, ktorá je zákonom stanovená na výšku 4,50 EUR. (CPP, 2021).

Vzhľadom na to, že CPP má k dispozícii 15 kancelárií a 44 konzultačných pracovísk po celom Slovensku, je táto pomoc dostupná naozaj pre všetkých. Dokonca podľa Tlačovej správy Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (2023) sa agenda CPP rozšírila aj o právnu pomoc odídencom z Ukrajiny v dôsledku vojnového konfliktu.

Menej známe je poskytovanie bezplatnej právnej pomoci prostredníctvom jednotlivých miest. Každé mesto môže mať vymedzené rôzne formy bezplatnej právnej pomoci, preto je potrebné informovať sa na konkrétnom mestskom úrade, prípadne na webových stránkach daného mesta, v ktorom právnu pomoc hľadáme. Príkladom je bezplatná právna pomoc, ktorá je určená pre seniorov s trvalým bydliskom v Malackách. V kancelárii, otvorenej dvakrát do mesiaca, je k dispozícii bezplatný právnik, ku ktorému sa môžu prísť seniori poradiť v rôznych právnych otázkach, akými sú napríklad exekúcie, rozvod, dedičské konania, zmluvné a majetkové konania a iné. Podobne ako CPP, v trestných veciach poradenstvo neposkytujú a tiež ani nezastupujú na súdoch. Ďalším príkladom je bezplatná právna pomoc pre obyvateľov s trvalým pobytom v Petržalke. Táto pomoc je zabezpečená formou 30 minútovej konzultácie s profesionálnymi právnikmi, ktorí sa špecializujú v oblastiach, ako pri príklade uvedenom vyššie, s tým že taktiež nezastupujú občanov pred súdmi ani sa nevenujú agende trestného práva.

Existuje aj bezplatné právne poradenstvo, ktoré poskytuje Slovenská advokátska komora v rámci Dňa advokácie. Toto podujatie sa vzhľadom na svoju úspešnosť realizuje raz do roka vo vybraných slovenských mestách, pričom do jednotlivých miest sú vyslané tímy advokátov, ktorí v určenom čase bezplatne poskytujú pomoc každému, kto o ňu prejaví záujem. Posolstvom tejto tradičnej

udalosti je vyzdvihnutie advokácie najmä ako pomáhajúceho povolania.

Je pravdou, že takáto jednorazová právna pomoc alebo rada nie je možno riešením danej situácie pre každého občana. Pre niekoho však môže byť dostačujúca a vie sa vďaka tomu posunúť ďalej a efektívne riešiť tak svoju situáciu. Pre občanov, ktorí potrebujú komplexnejšiu pomoc v oblasti dlhov, sú určené napríklad práve BDP.

ZÁVER

V príspevku sme chceli poukázať na rôzne možnosti, ktoré môže využiť zadlžený občan.

Sme toho názoru, že na Slovensku takáto pomoc, vo forme vytvorenia bezplatných dlhových poradní, doteraz absentovala. Samozrejme, sociálni pracovníci sa snažia v oblasti dlhového poradenstva pomáhať najlepšie ako vedia, ale takto sa im vytvorila možnosť, obrátiť sa priamo na odborníkov v oblasti dlhov, s ktorými môžu aktívne kooperovať a pomôcť tak klientom čo najefektívnejšie. Veríme, že vznik bezplatných dlhových poradní pomôže veľa občanom, ktorí túto pomoc vyhľadajú a využijú jej služby. A zároveň aj odbremení niektoré inštitúcie, ktoré sú preplnené a zaťažené, v dôsledku čoho sa mnohokrát nedokážu klientovi dostatočne venovať a riešiť ich situáciu.

Vzhľadom na to, že sa jedná o komplexnú pomoc v oblasti dlhov, tak predpokladáme, že to zmení aj celkové vnímanie postojov a motivácie občanov. Prísť sa poradiť včas a využiť ktorúkoľvek formu

pomoci, môže byť kľúčom k úspechu a úspešnému vyriešeniu situácie. V praxi sa stretávame aj s občanmi, ktorí boli oklamaní podvodníkmi, preto sa stotožňujeme s návrhmi na úpravy v legislatíve, aby sa tak zamedzilo rôznym finančným a bankovým podvodom. Tiež by sme chceli dosiahnuť, aby sa v niektorých mestách a obciach viac podieľali na spolupráci a informovanosti občanov, ktorí majú dlhové problémy, o existencii a možnosti využiť jednu z foriem pomoci. Ďalej sme toho názoru, že v rámci škôl by sa mala povinne vyučovať finančná gramotnosť, ktorá by zabezpečila lepšie porozumenie financiám. Za nevyhnutnosť považujeme aj to, aby niektorí veritelia a vymáhacie spoločnosti dlh vymáhali v rámci stanovených pravidiel a medzí, ktoré by mohli byť konkretizované v legislatíve. V praxi sa čoraz častejšie stretávame s rôznymi praktikami vymáhacích spoločností, preto znovu apelujeme na možnosť poradiť sa bezplatne s odborníkmi v bezplatných dlhových poradniach.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BOTEK, O. 2009. *Sociálna politika pre sociálnych pracovníkov*. Piešťany : PN print, s. r. o., 109 s. ISBN 978-80-970240-0-0.

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI. 2021. *Osobný bankrot (informačná brožúra)*. [online]. Bratislava. 2021-11-11. [citované 2023-09-16]. 16 s. Dostupné na internete: <https://www.centrumpravnejpomoci.sk/files/Bro%C5%BE%C3%BAra_Osobn%C3%BD%20bankrot.pdf>.

es/Bro%C5%BE%C3%BAra_Osobn%C3%BD%20bankrot.pdf>.

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI. 2021. *Poskytovanie právnej pomoci (všeobecné informácie)*. [online]. Bratislava. 2021-11-11. [citované 2023-09-16]. 12 s. Dostupné na internete: <https://www.centrumpravnejpomoci.sk/files/Bro%C5%BE%C3%BAra_Poskytovanie%20pravnej%20pomoci.pdf>.

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI. 2022. *Koncepcia činnosti na roky 2022 – 2024*. [online]. Bratislava. [citované 2023-09-16]. 27 s. Dostupné na internete: <<https://www.centrumpravnejpomoci.sk/files/O%20n%C3%A1s%20Z%C3%A1kladn%C3%A9%20dokumenty/Koncepcia%20c%C8%9Cinnosti%20CPP/Koncepcia%20C4%8Dinnosti%20na%20roky%202022%20E2%80%93%202024.pdf>>.

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI. 2023. *Výročná správa za rok 2022*. [online]. Bratislava. 2023-02-21. [citované 2023-09-16]. 69 s. Dostupné na internete: <https://www.centrumpravnejpomoci.sk/files/O%20n%C3%A1s%20Z%C3%A1kladn%C3%A9%20dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%A9%20spr%C3%A1vy/V%202022_final2.pdf>.

DANIEL, P. – KLIMOVÁ, E. 2022. *Manažment poradenského prípadu*. Vzdelávací materiál pre poradcov a pracovníkov back office bezplatných dlhových poradní. 50 s.

- DANIEL, P. 2022. *Úvod do poradenstva*. Vzdelávací materiál pre dlhových poradcov a pracovníkov back office bezplatných dlhových poradní. 69 s.
- ĎURICA, M. 2021. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha : C. H. Beck, 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.
- FINANČNÁ SPRÁVA SLOVENSÁ REPUBLIKA. 2020. *Tlačová správa. Dlužníci môžu prísť o vodičský preukaz*. [online]. Bratislava. 2020-01-08. [citované 2023-09-24]. Dostupné na internete: <https://www.financnasprava.sk/sk/pre-media/novinky/archiv-noviniiek/detail-novinky/_dlznici-ts/bc>.
- GABURA, J. 2005. *Sociálne poradenstvo*. Bratislava : Občianske združenie Sociálna práca, 221 s. ISBN 80-89185-10-X.
- JANDA, J. 2013. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha : Grada Publishing, a. s., 176 s. ISBN 978-80-247-4833-7.
- KRAJÁČ, A. 2023. *Časť 2 - Čo je nové v exekúciách 2023*. [online]. Trnava : Prosmán a Pavlovič advokátska kancelária, s. r. o. 2023-07-26. [citované 2023-09-24]. Dostupné na internete: <<https://www.prosman-pavlovic.sk/cast-2-co-je-nove-v-exekuciach-2023/>>.
- KULICHOVÁ, S. 2023. *Život s dlhmi. O dlhoch s právnikom. Osobný bankrot*. [online]. [citované 2023-09-16]. Dostupné na internete: <https://pomahamedlznikom.sk/osobny_bankrot.html?csrt=14367905192326642647>.
- KULLOVÁ, Z. 2022. *Krajniakov generálny pardon mal zmazať penále z dlhov, no zmizol*. *Vodičáky ľuďom zadrží Karas*. [online]. Bratislava : TREND - týždenník. 2022-10-06. [citované 2023-09-24]. Dostupné na internete: <<https://www.trend.sk/financie/krajniakov-generalny-pardon-mal-zmazat-penale-dlhov-zmizol-vodicaky-ludom-zadrzi-karas>>.
- LUDVIGH CINTULOVÁ, L, BUZALOVÁ, S. 2022. *Sociálne služby v súčasnosti*. Vysokoškolská učebnica. Bratislava: Vysoká škola ZaSP sv. Alžbety, 2022. 184s. ISBN 978-80-8132-249 5.
- LUDVIGH CINTULOVÁ, L, BUZALOVÁ, S. 2022b. Well-being of seniors due to negative family care. In International review for human and natural sciences. Zurich: Internationale Stiftung „Schulung, Kunst, Ausbildung“. 2/2022. ISSN: 2235-2007 p. 73-92.
- LUDVIGH CINTULOVÁ L, ROTTERMUND J, BUZALOVÁ, S. 2022c. Challenges In Senior Social Services in Pandemic and Post-COVID-19 Period. In Post-COVID and Helping Professions Textbook of Scientific Works. Katowice: Medical University of Silesia; Poniatowskiego 15; 40-055 Katowice; Poland, 2022. ISBN: 978-83-7509-452-7. Zostavili: Pavol Beňo, Andrzej

- Knapik, Jerzy Rottermund, Miron Šramka
s. 51-62
- MÁTEL, A. – SCHAVEL, M. – GREY, E.
2015. *Teória a metódy sociálnej práce I*. 3.
doplnené a aktualizované vydanie.
Bratislava : Spoločnosť pre rozvoj sociálnej
práce, 420 s. ISBN 978-80-971445-6-2.
- MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ
REPUBLIKY. 2023. *Generálny pardon
2023: Uhradte poisťné, doplňte chýbajúce
výkazy a odpustíme vám penále*. [online].
Bratislava. 2023-02-03. [citované 2023-09-
24]. Dostupné na internete:
<<https://www.employment.gov.sk/sk/uvod-na-stranka/informacie-media/aktuality/generalny-pardon-2023-uhradte-poisntne-doplnte-chybajuce-vykazy-odpustime-vam-penale.html>>.
- MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI
SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2023.
*Tlačová správa. Ľudia nachádzajú v Centre
právnej pomoci uplatnenie aj pomoc –
Slováci aj Ukrajinci*. [online]. Bratislava.
2023-03-22. [citované 2023-09-16]. 3 s.
Dostupné na internete:
<<https://www.centrumpravnejpomoci.sk/files/Tla%C4%8Dov%C3%A9%20spr%C3%A1vy/TS%20MS%20SR-%202022.3.23%20-%20C4%BDudia%20nach%C3%A1dzaj%C3%BA%20v%20Centre%20pr%C3%A1vnej%20pomoci%20uplatnenie%20aj%20pomoc%20-%20Slov%C3%A1ci%20aj%20Ukrajinci.docx>>.
- MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI
SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2023.
*Tlačová správa. Výživné bude možné od
neplatičov vymáhať efektívnejšie*. [online].
Bratislava. 2023-02-01. [citované 2023-09-
24]. Dostupné na internete:
<<https://www.justice.gov.sk/tlacovespravy/tlacova-sprava-3777/>>.
- MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ
REPUBLIKY. 2023. *Prevenia kriminality.
Základné informácie*. [online]. [citované
2023-10-07]. Dostupné na internete:
<<https://prevenciakriminality.sk/p/prevencia-kriminality>>.
- NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. 2020.
O projekte 5 peňazí. [online]. [citované
2023-10-07]. Dostupné na internete:
<https://www.nbs.sk/_img/documents/_tk/2020/20201126/o_projekte_5penazi_26112020.pdf>.
- NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. 2020.
*Upozornenie NBS na internetové podvody
(zneužitie obchodného mena)*. [online].
[citované 2023-03-04]. Dostupné na
internet: <<https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/upozornenia-a-oznamenia/upozornenia-na-nepovolenu-cinnost-subjektov/upozornenie-nbs-na-internetove-podvody-zneužitie-obchodneho-mena/>>.
- OLÁH, M. – SCHAVEL, M. – ONDRUŠOVÁ,
Z. 2008. *Úvod do štúdia a dejín sociálnej
práce*. 2. vydanie. Bratislava : Vysoká škola
zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety,
208 s. ISBN 80-969449-6-7.

- OPIS NÁRODNÉHO PROJEKTU. 2022. *Národný projekt Bezplatné dlhové poradenstvo*. 10 s.
- PLUTZER, V. – ŠILAN, J. – HOJDAN, D. 2022. MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPULIKY. INŠTITÚT FINANČNEJ POLITIKY. 2022. *Odkiaľ sa zjavila vysoká inflácia. Analýza faktorov, ktoré prispievajú k súčasnému rastu cien*. [online]. [citované 2023-04-01]. 8 s. Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/23/2022_7_Inflacia.pdf>.
- PREZENTÁCIA BEZPLATNÝCH DLHOVÝCH PORADNÍ. 2022. *Bezplatné dlhové poradenstvo je na Slovensku už realitou*. 19 s.
- SOCIÁLNA POISŤOVŇA. 2023. *Generálny pardon 2023*. [online]. Bratislava. [citované 2023-09-24]. Dostupné na internete: <<https://www.socpoist.sk/socialne-poistenie/platenie-poistneho/generalny-pardon-2023-ukonceny-31-8-2023>>.
- STAŠÍKOVÁ, M. – PUŠKÁR, A. 2020. *Metodika pre prácu s oddlžovaním klientov v oblasti osobného bankrotu*. Bratislava : Človek v ohrození, n. o., 78 s. ISBN 978-80-89817-37-5.
- ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. 2023. *Výročná správa 2022*. [online]. Bratislava. 2023-07-19. [citované 2023-10-07]. 213 s. Dostupné na internete: <https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/KGR/vyročne_spravy/VS_2022.pdf>.
- Zákon č. 233/2019 Z. z. o ukončení niektorých exekučných konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov zákona č. 8/2005 Z. z.
- Zákon č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- ZÁMER NÁRODNÉHO PROJEKTU. 2021. *Národný projekt Bezplatné dlhové poradenstvo*. 29 s.
-
- Kontakt na autora:**
doc. PhDr. Katarína Bundzelová, PhD.
Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, n.o.
e-mail: katarina.bundzelova@gmail.com